

www.vg.no

kultur & trend

HUMORFRYKT: – Grunnen til at jurister kvier seg for å bruke humor i kommunikasjonen skyldes kanskje en frykt for å fremstå som useriøse, reflekterer dekan på Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo Hans Petter Graver.

Foto: KJUT ERIK KNUDSEN

Vil ha mer humor i jussen

Av JON H. RYDNE og ROAR HAGEN (tegning)

Juridiske tekster er som oftest tunge å lese – fulle av faguttrykk og kledd i gammelmodige, upersonlige og ikke minst humorfrie språkgevanter. Slik trenger det ikke være, mener jusdekanen Hans Petter Graver.

– Humor er en viktig del av retorikken – et middel til å gjøre et budskap forståelig, for å illustrere og gjøre ting lettere å huske. Humor kan også brukes for å endre perspektiv og premisser for måten en sak angripes på. Den gjør det også lettere å orke å følge med i ellers tørre og kjedelige tekster, sier dekan (leder) ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo Hans Petter Graver (56).

I boken «Retts, retorikk og juridisk argumentasjon» står han blant annet et slag for mer humor i juridiske tekster.

– Men samtidig kan jo den gode replikken eller det morsomme språkbildet løse opp stemningen i en situasjon som er vanskelig. En latter kan virke avslappende på partene i en stresset situasjon, mener dekanen.

– Førstelagmann Kjell Buer har uttalt: «Skal vi bruke humor i retten, så må det gjøres elegant, og det er krevende. Humor kan iblant løse opp en litt knyttet situasjon, men det må ikke skje på bekostning av respekten for det som skjer».

Men ikke all humor eller ironi er like passende, mener Graver. For eksempel en dommerfullmektig som i en sedelighetssak uttrykte «at blottingen var forsetlig anser retten på det rene: Det skal ekstraordinære forhold til for at en erigert penis uten eiers viten og vilje finner sin vei ut i fri luft på egen hånd, for eksempel ved at buksestrikken ryker. Slikt ekstraordinært forhold er ikke påberopt og heller ikke bevist» ...

I den grad humor forekommer, finner vi den oftest i rettsforhandlinger og under vitneavhør. Ofte er humoren utilsiktet også. Klassisk er denne replikkvekslingen under et avhør (der vi får tro at dommeren var trett etter en lang dag i retten ...):

Dommeren: *Du sa at trappene gikk ned til kjelleren?*

Tiltalte: *Ja. Dommeren: Og disse trappene, gikk de også opp?*

Humor i dommer forekommer svært sjelden.

– En dom er jo en autoritær språkhandling fra en maktperson, dommeren, og per definisjon ikke morsom, naturligvis. Bruk av humor her vil lett kunne gå på bekostning av en av partene. Derfor er dommerne overforsiktige i språkbruken, sier Graver, som mener at man godt kunne brukt språkbilder for å illustrere et poeng.

– *Så man kvier seg for humor?*

– Ja, de fleste anser det som upassende at maktpersoner bruker humor. Kanskje henger det sammen med en frykt for å fremstå som useriøse, reflekterer Graver.

I sin berømte eksamensbesvarelse på rim om høyesterettsdommer (prejudikater) skriver Peter Wessel Zapffe om dommerens rolle:

Og han, som rettens viva vox må ikke være orthodor men lyde livets sterke stemme og dagens tusen krav fornemme.

I Norge og Norden for øvrig

har idealet vært forsiktig og saklig språk.

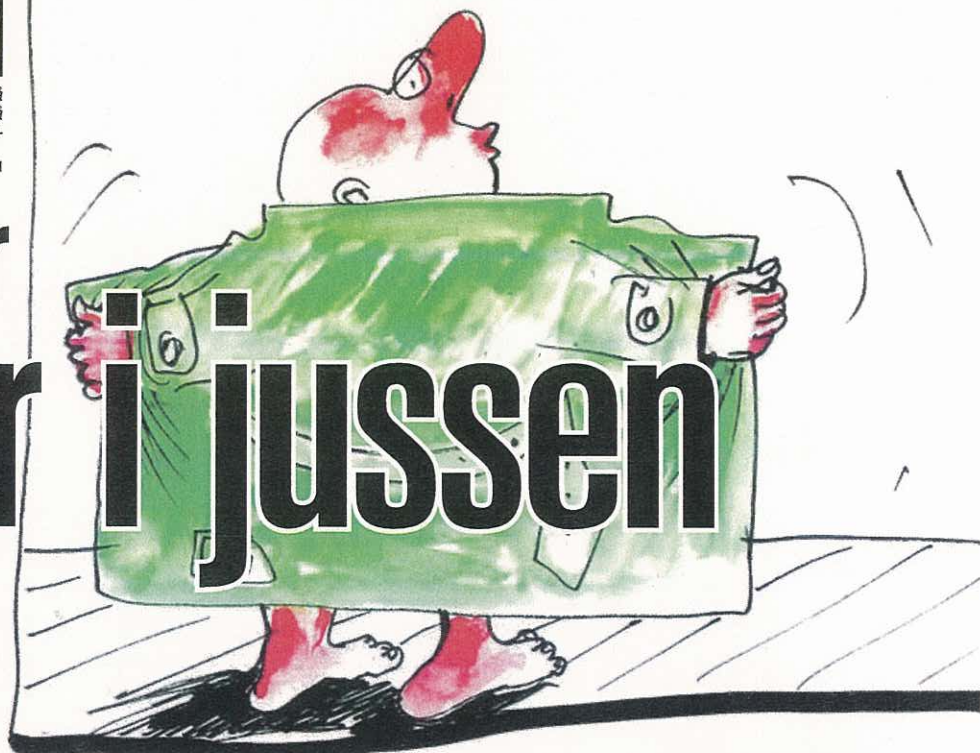
– Våre dommer ligner vitenskapelige tekster og er ganske like i tone. I England og USA bruker dommerne derimot en mer personlig utformet stil, og derfor er dommene her forskjellige. En dommer skrev til og med på rim i en konkursskjennelse.

– *Hvordan står det til med det norske rettsspråket?*

– Det skrives fremdeles tørt, kjedelig og ofte ubegripelig for mange mennesker – både i domsbegrunnelser og skriv fra offentlige myndigheter. En undersøkelse utført av Klarspråkprosjektet i Norsk språkråd om språket i tekster fra forvaltningen, viser at 20–30 prosent av leserne ikke forsto innholdet av brevene de fikk forteller Graver.

– *Så det er kanskje noe galt ved måten vi utdanner jurister på?*

– Hehe. Som dekan kan jeg jo ikke gi noe annet svar enn nei! Men – vi kan nok godt legge større vekt på etikk og bevisstgjøring av studentene når det gjelder det ansvaret

Fakta

Hans Petter Graver

- Født 1955.
- Professor og dekan (leder) ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo.
- Skrev doktoravhandling om «Den juristskapte virkelighet» og har siden skrevet flere bøker om retorikk og juss.
- Har vært advokat hos Regjeringsadvokaten og har arbeidet med EU-rett og norsk forvaltningsrett.
- I 2009 ga han ut boken «Retts, retorikk og juridisk argumentasjon» (Universitetsforlaget).

de får som jurister. Jeg mener også at studieomleggingen vi nå har gjennomført, er et skritt i riktig retning: Etikk er blitt eksamensfag, og vi har flyttet faget Internasjonale menneskerettigheter til innledningen av studiet. Også valgfriheten på jusstudiet er blitt større, sier Hans Petter Graver.

E-post: jon.harald.rydne@vg.no